

**DESPRÉS DE TRES SEGLES DE FRACÀS,
NO HI HA HORITZÓ FEDERALISTA A ESPANYA**

Joan B. Culla
i Clara



Historiador

Comenta l'article a
www.avui.cat/99745

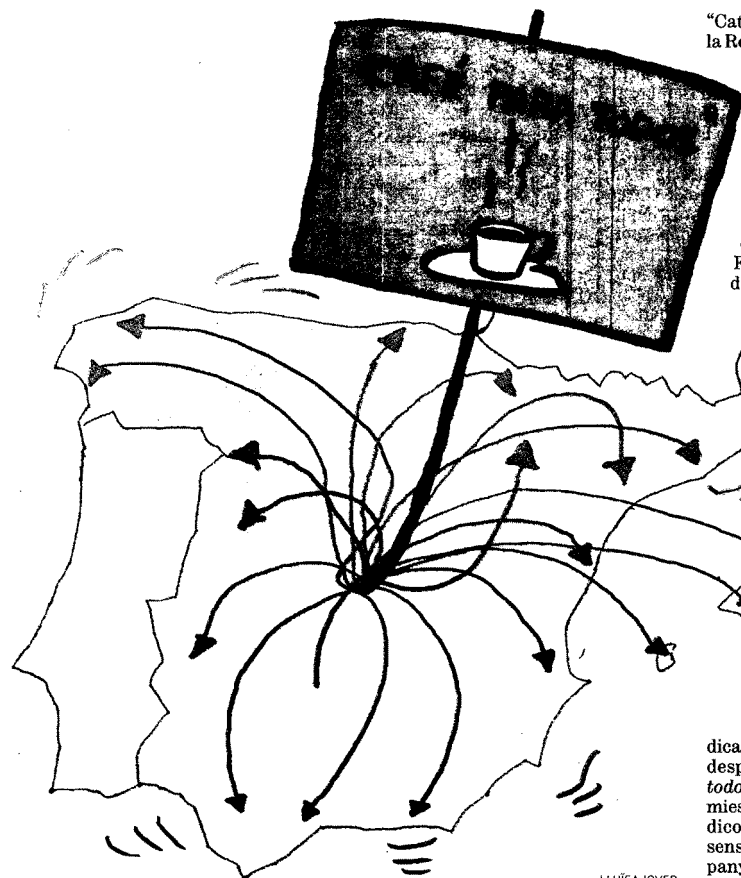
La quimera federal

Cal admetre que, en l'estat actual de la relació Catalunya-Espanya, amb l'Estatut encallat i amenaçat d'esquarterament al Tribunal Constitucional, amb els partidaris de la independència pujant fins al 37% segons l'últim sondeig publicat, als socialistes catalans els toca la posició més incòmoda. La seva doble lleialtat, la seva doble filiació identitària converteixen el PSC (PSC-PSOE) en la frontissa més tensionada de tot el sistema polític, en la peça que suporta una prova de càrrega més dura.

A la llum de les presents circumstàncies hom pot entendre que els homes i les dones del carrer de Nicaragua estiguin evasius o a la defensiva quan se'ls pregunta pel futur de l'Estatut o per la cabuda de Catalunya dins d'un marc constitucional cada cop més estret. Tanmateix, la comprensió té un límit, i aquest és el respecte a la història, a la realitat i a la intel·ligència dels ciutadans. Un respecte que el senyor Miquel Iceta –viceprimer secretari i portaveu del PSC– va transgredir quan, en entrevista recent al setmanari *El Temps*, declarava: "A Espanya, ara, li toca federalisme. Si aconseguim consolidar aquests estatuts de segona generació i el seu desenvolupament, el següent gran objectiu és la introducció d'una veritable cultura federal i unes veritables institucions federals en l'àmbit espanyol".

ANEM A PAMS. EL FEDERALISME va irrompre a la península Ibèrica arran de la Revolució de Setembre de 1868, assolí en poc temps una forta implantació tant a Catalunya com a la resta de la façana mediterrània i el febrer de 1873, afavorit per una conjuntura política molt concreta, es va fer càrrec del govern espanyol, al capdavant de la República acabada de néixer. Aleshores, conscient de la fragilitat de l'executiu que presidia el seu amic Estanislau Figueras, conscient del rebuig de molts espanyols a un model d'Estat que perceïen com una imposició dels catalans, un dels màxims exponents del partit al Principat, Valentí Almirall, decidí traslladar-se a Madrid per, des d'allí, fer pedagogia política i propagar d'un cap a l'altre d'Espanya les bondats del federalisme. Com? Publicant a Madrid, entre el 8 de març i l'11 de juny de 1873, un diari que es deia... *El Estado Catalán*.

APRESSEM-NOS A TRANQUIL·LITZAR ELS LECTORS: Almirall sobrevisqué sa i estalvi a aquella aventura, cosa que potser no hauria pogut dir en èpoques molt més recents. Però l'historiador que ha estudiat millor l'episodi, Josep Pich i Mitjana, explica en el seu llibre *Valentí Almirall i el federalisme intransigent* (Editorial Afers, 2006) com va ser-li d'hostil la reacció de la premsa política madrilenya, tant la progressista com la conservadora: els federalistes catalans eren insolidaris i "separatistes", tenien gelosia de Madrid, impulsaven una "política de campanario, mezquina y en-



"Catalunya és un Estat autònom dintre la República espanyola".

TANMATEIX, I PER SEGONA VEGADA, la cultura política espanyola rebutjà el federalisme com una fórmula estranya i innecessària. En el debat constitucional d'aquella tardor, la minoria catalana que encapçalava Lluís Companys es va quedar sola –quasi sola, només amb el suport dels benemèrits diputats canaris José Franchy Roca i Bernardino Valle– en la defensa d'un Estat federal que pogués acollir la sobirania catalana. La República de 1931, doncs, va ser unitària sota l'eufemisme d'"integral", compatible tan sols amb autonomies atorgades i de tipus regional com la que dibuixà l'Estatut de 1932.

TOT I QUE, EN LA clandestinitat antifranquista, moltes organitzacions d'esquerres van seguir invocant el federalisme com una recepta territorial que evitava entrar en detalls compromesos (el cas més notori fou el del PSOE), el cert és que, durant el procés constituent del 1978, la reivindicació federal va ser irrellevant. Això sí: després que la consigna del *café para todos* va donar lloc a l'Estat de les Autonomies, un ampli corrent interpretatiu jurídic-polític sostingué durant anys que, sense ser federal, l'actual Constitució espanyola era federable, i que la dinàmica impulsada per les disset comunitats autònomes conduiria inexorablement l'Estat cap a un funcionament quasifederal.

"El 2010 com el 1931 i com el 1873, la federalització de l'Estat és sobretot una qüestió de cultura política; i, lluny d'evolucionar a favor d'un més gran reconeixement de la seva pluralitat interna, la cultura política espanyola ha involucionat, i segueix fent-ho, en sentit contrari"

vidiosa", Catalunya era "una filla ingrata" amb els sacrificis que la mare Espanya havia fet per tal d'afavorir la seva industrialització. Els sona l'argumentari? Doncs, encara que sembli mentida, són paraules escrites fa 137 anys.

POQUES SETMANES DESPRÉS QUE ALMIRALL deixés de publicar el diari, aquell primer intent de reconstruir Espanya sobre la base de la pluralitat de sobirania naufragà sense remissió. Però el fracàs de 1873 no impedí que, al Principat, l'expectativa federal restés ben viva com a solució del "problema català". Durant les sis dècades següents, quasi tot el republicanisme i gairebé tot el catalanisme van ser, explícitament o implícitament, federalistes. I quan, el 1931, arribà una segona República, la pràctica unanimitat dels partits i de l'opinió a Catalunya van creure i confiar que seria federal. Així ho preveia l'article 1 del projecte d'Estatut de Núria, plebiscitat en massa pels catalans l'agost de 1931:

I BÉ, TRES DÈCADES DESPRÉS podem afirmar rotunds que aquella interpretació era il·lusòria o falsa. El 2010 com el 1931 i com el 1873, la federalització de l'Estat és sobretot una qüestió de cultura política; i, lluny d'evolucionar a favor d'un més gran reconeixement de la seva pluralitat interna, la cultura política espanyola ha involucionat, i segueix fent-ho, en sentit contrari, des dels editorialistes de premsa fins als magistrats del Constitucional als quals, ja siguin *conservadors* o *progressistes*, els resulta inacceptable que una altra llengua tingui, dins l'Estat, el mateix rang que la castellana, o que hi existeixin símbols nacionals d'una nació diferent de l'espanyola.

EN AQUEST CONTEXT, QUE EL SENYOR ICETA encara intenti engrescar-nos assenyalant l'horitzó federal fóra una mostra d'humor negre, si no fos que els temps no estan per bromes.